

Çocukluk Çağı Travmasının Bağımlılıktaki Rolü: Bibliyometrik Bir Analiz

Role of Childhood Trauma in Addiction: A Bibliometric Analysis

Kızbes Meral Kılıç ¹

1. Akdeniz Üniversitesi, Antalya

Abstract

The aim of this study is to examine the trends and study topics in studies on addiction in individuals with childhood trauma between 1993-2025. Bibliometric analysis was performed based on 874 data taken from the Web of Science (WoS) database on February 26, 2025 in this study. Data and graphical presentations were prepared using the Bibliometrix Package in R software and VOSviewer. This study showed that studies on addiction in individuals with childhood trauma have increased over the years. Child Abuse & Neglect was the most productive journal and the United States was the most productive country. In studies conducted on addiction in individuals with childhood trauma, the words most frequently used by authors were abuse, risk, sexual abuse, prevalence, and maltreatment. This study is the first bibliometric study on addiction in individuals with childhood trauma and provides a 32-year perspective. In this study, it was observed that behavioral addictions have also been given importance in recent years and the popularity of terms such as dysregulation, interventions and resilience in the relationship between childhood trauma and addiction has increased over time. As the correlates of childhood trauma emerge, the focus of policy research has shifted to potential protective factors and intervention solutions.

Keywords: Adverse childhood experiences, child abuse, ,behavior, addictive, bibliometrics

Öz

Bu çalışmanın amacı, 1993-2025 yılları arasında çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık konusundaki çalışmalarındaki eğilimleri ve çalışma konularını incelemektir. Bu çalışmada Web of Science (WoS) veri tabanından 26 Şubat 2025 tarihinde alınan 874 veriye dayanarak bibliyometrik analiz yapılmıştır. Veriler ve grafiksel sunumlar, R yazılımında Bibliometrix Paketi ve VOSviewer (Visualization of Similarities Viewer: Benzerlikleri Görselleştirme Aracı) kullanılarak hazırlanmıştır. Bu çalışma, çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık üzerine yapılan çalışmaların yıllar içinde arttığını göstermiştir. Child Abuse & Neglect en üretken dergi ve Amerika Birleşik Devletleri en üretken ülke olmuştur. Çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık konusunda yürütülmüş olan çalışmalarda yazarların en sık kullandığı kelimeler istismar, risk, cinsel istismar, görülme sıklığı ve kötü muamele olmuştur. Bu çalışma çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık konusunda 32 yıllık bir bakış açısı sağlayan ilk bibliyometrik çalışmadır. Bu çalışmada, son yıllarda davranışsal bağımlılıklarının önemsendiği, çocukluk çağı travması ve bağımlılık arasındaki ilişkide düzenleyememe (dysregulation), müdahaleler ve dayanıklılık gibi terimlerin popülerliğinin zamanla arttığı görülmüştür. Çocukluk çağı travmasının bağımlılıktaki rolü konusundaki araştırma odağının potansiyel koruyucu faktörlere ve müdahale stratejilerine kaydı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Olumsuz çocukluk deneyimleri, çocuk istismarı, davranış, bağımlılık, bibliyometri

Giriş

Bağımlılık, olumsuz sonuçlara rağmen devam eden zorlayıcı madde kullanımı veya davranış kalıplarıyla karakterize karmaşık bir sendromdur. Hem fizyolojik hem de psikolojik bileşenleri içeren (1,2) bağımlılık, bir bireyin hayatına hakim olan ve kontrol kaybına yol açan madde kullanımı (örn. alkol, uyuşturucu) ve madde ile ilgili olmayan faaliyetler (örn. kumar, alışveriş) dahil olmak üzere bir dizi davranışı kapsar (3). Bağımlılık, kompulsif bir davranış örüntüsü ile karakterize edilen karmaşık bir sendromdur. Tanı kriterleri genellikle kontrol kaybı, sosyal bozulma, riskli kullanım ve fizyolojik belirtileri içerir (4). Bağımlılığın temel özellikleri arasında tolerans gelişimi, yoksunluk belirtileri, kompulsif kullanım ve zararlı sonuçlara rağmen davranışın sürdürülmesi yer alır (5,6). Madde ve davranışsal bağımlılıkların benzer nörobiyolojik ve davranışsal özellikleri bulunmaktadır (7,8). Bağımlılık sağlık, akademik, iş, ilişki ve maddi problemlere yol açar (9). Madde bağımlılığı, insan yaşamı üzerinde ciddi ve çok yönlü etkilere sahip kronik bir beyin bozukluğudur (10). Bu bozukluk, bireylerin fiziksel, psikolojik, psikiyatrik, sosyo-ekonomik ve yasal durumlarını olumsuz yönde etkilemektedir (11). Madde bağımlılığı, depresyon ve intihar düşüncesi riskini artırabilir (12). Araştırmalar, davranışsal bağımlılıkların, olumsuz sonuçlara rağmen bireylerin tekrar tekrar giriştiği kompulsif davranışlar olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bu kompulsif doğa, maddeyle ilişkili bağımlılıklara çok benzer şekilde bir bağımlılık, istek ve yoksunluk döngüsüne yol açabilir (13). Bu nedenle, bu bağımlılıklar genellikle temel yaşam aktivitelerine müdahale ederek bireylerin işte veya okulda sorumluluklarını ihmal etmelerine ve ilişkilerini ve sosyal işlevlerini bozmalarına neden olur (14).

Bağımlılık, genetik, psikolojik, sosyal ve çevresel faktörlerden etkilenen çok yönlü bir konudur. Ruh sağlığı sorunları da dahil olmak üzere psikolojik faktörler bağımlılık riskine önemli ölçüde neden olur (15). Ruh sağlığı sorunları için çocukluk çağı travması önemli sayılmaktadır. Çocukluk çağı travması, bireylerin genel zihinsel ve fiziksel sağlığı üzerinde olumsuz etkilere sahip yaygın bir sorun olup çok sayıda travmatik deneyimi içerebilir. Çocukluk çağı travmasında en sık incelenen travma biçimleri arasında fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, aile içi şiddet ve ihmal yer alır (16). Çocukluk çağı travması yaşayanların yetişkinlikte stresli olaylara karşı daha savunmasız oldukları ve daha fazla psikolojik problem yaşadıkları bulunmuştur (17). . Bu konuda yapılan araştırmalar, çocukluk çağı travmalarının yetişkinlikte depresyon, anksiyete bozuklukları, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), madde kullanım bozuklukları ve diğer ruhsal ve fiziksel sağlık sorunlarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (17,18). Çocukluk çağı travmaları bireylerin yaşam boyu sağlığını ve işlevselliğini etkileyen önemli bir faktördür. Bu nedenle, yetişkinlerde görülen ruhsal ve fiziksel sağlık sorunlarının tedavisinde çocukluk çağı travmalarının dikkate alınması önerilmektedir (17,18) Çocukluk çağı travmasının bağımlılıkla güçlü bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları yaşayan bireylerde madde kullanım bozuklukları ve davranışsal bağımlılıkların daha sık görüldüğü bildirilmektedir (19).

Son yıllarda çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık konusunda çok sayıda bilimsel kanıt birikmesine rağmen, alandaki entelektüel temeller, kavramsal modeller, eğilimler ve kurumlarla iş birliği hakkında kapsamlı bir inceleme yapılmadığı görülmüştür. İlgili alan yazına katkı sağlamak için kapsamlı bir literatür taraması yapılması gerektiği düşünülmüştür. İlgili alan yazın incelendiğinde, çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık ile ilgili bibliyometrik araştırmaların yetersizliği görülmüştür. Bu çalışma, çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık konusunda literatürün ilk sistematik bibliyometrik analizlerinden biri olmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma aşağıdaki araştırma sorularını yanıtlamayı amaçlamaktadır:

- Yayın dağılımı yıllara göre nasıldır?
- Alandaki en etkili yayınlar ve en üretken dergiler hangileridir?
- Yayınlar ülkelere göre nasıl dağılmıştır?
- Yazarların yayınlarda kullandıkları anahtar kelimelerin analizi nedir?
- Yayınlarda yıllar içinde en çok ilgi gören konular nelerdir?
- Yayınların tematik haritası nedir?

Bu çalışma, çocukluk çağı travmasının bağımlılıktaki rolü konusunun tarihsel gelişimi, mevcut durumu ve gelecekteki yönelimleri kapsamlı bir biçimde değerlendirerek; bu alanda çalışan klinik uzmanlara yol gösterici olabilir ve bu konuda araştırma yapmayı planlayan bilim insanlarına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma 1993-2025 yılları arasında çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık konusunda yapılan araştırmaları değerlendiren bir bibliyometrik analiz çalışmasıdır. Bibliyometri, bilimsel literatürün yayınlarını ve atıflarını nicel olarak analiz etmek, ülkeleri, dergileri, kurumları, yazarları ve sıkça atıf yapılan yayınları, referansları ve anahtar kelimeleri belirlemek için matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin uygulanmasını içeren bir analizdir. Bibliyometri ayrıca ülkeler, kurumlar ve yazarlar arasındaki iş birliği ağları gibi görsel temsiller üreterek araştırmacıların belirli bir alanın gelişimsel geçmişini ve sınırlarını anlamalarını sağlar (20). Bibliyometri, sistematik incelemelerle karşılaştırıldığında, büyük hacimli literatürü kapsamlı bir şekilde analiz etmek için nicel bir yaklaşım benimser. Bibliyometri, sadece belirli bir araştırma alanına odaklanmakla kalmaz, aynı zamanda bir alandaki araştırma dinamiklerinin ve eğilimlerinin analizini de sağlar (20).

Veri Toplama ve Veri Analizi

Bu çalışmanın analizleri VOSviewer (Visualization of Similarities Viewer: Benzerlikleri Görselleştirme Aracı) (22 Temmuz 2021'de yayınlanan sürüm 1.6.17) ve bibliyometrik R paketi (31 Mart 2021'de yayınlanan sürüm 4.0.5) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik ağlar için görselleştirme yazılımı olan VOSviewer, yazarlar, dergiler ve anahtar kelimeler arasında farklı formatlarda çeşitli veri ilişkilerinin oluşturulmasını destekleyen kullanıcı dostu bir arayüze sahip ücretsiz, açık erişimli bir yazılımdır (21). (Bukar ve diğ., 2023). Biblioshiny paketi, Bibliometrix R paketinde yer almaktadır. Biblioshiny, hem istatistiksel sonuçları hem de verileri görselleştirme yeteneğine sahiptir. Bu arayüzde, üç düzeyde ölçüm (kaynak, yazar ve belge) ve üç bilgi yapısı (kavramsal, entelektüel ve sosyal) için analizler ve grafikler içermektedir (22). (Moral-Muñoz ve diğ., 2020).

Bu çalışmaya dahil edilecek çalışmaların seçimi, bir dizi dahil etme ve hariç tutma ölçütü tarafından yönlendirildi. Dahil etme ölçütleri, arama terimlerinin özete dahil edilmesine odaklandı. Hariç tutma ölçütleri, kitapları, kitap bölümlerini ve editöre mektupları içeriyordu. Web of Science (WoS) veri tabanında arama sorgusu kullanılarak veri ararken yayın yılı sınırlaması yapılmamıştır. Social Sciences Citation Index (SSCI), Science Citation Index- Expanded (SCI-E) and Emerging Sources Citation Index (ESCI) dizinlerinde yer alan, dili İngilizce olan araştırma ve derleme makaleleri dahil edilmiştir. Aramada özet: "childhood trauma*" veya "child maltreatment" ve "addiction*" veya "dependency" veya "substance use" anahtar sözcükleri kullanılmıştır.

Araştırma verileri, çalışmamızın veri dahil etme ve hariç tutma kriterlerine göre 26.02.2025 tarihinde WoS veri tabanından indirilmiştir. Tek araştırmacı tarafından yapılan ilk aramada 2483 yayın olduğu görülmüştür. Dahil etme ve hariç tutma kriterleri kullanılarak veriler bibliyometrik analiz için 874 makaleye indirilmiştir. Veriler sistematik olarak işlenmiş ve tüm kayıtlar tam bibliyografik ve referans ayrıntılarını korumak için WoS'tan "Savedrecs.txt" ve ""Savedrecs.bib""olarak dışa aktarılmıştır. Bu çalışmada elde edilen veriler, temel analizler, anahtar kelime analizi ve tematik haritalama gibi analizlerle elde edilmiştir.

Bulgular

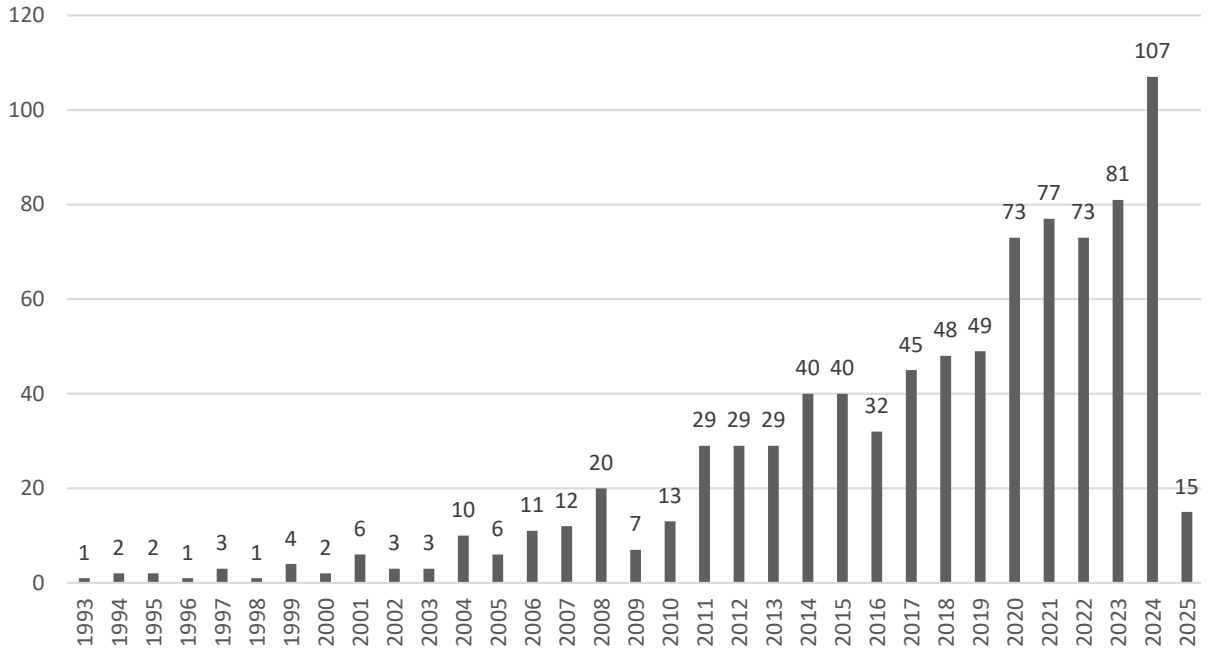
Performans Analizi

Bu çalışmada 1993-2025 yılları arasındaki 32 yıl boyunca çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık konusunda yapılan araştırmalarda 874 araştırma makalesi ve derleme makale incelenmiştir. Bu makaleler 355 kaynak ve 1.823 anahtar kelimeye dayanan 4341 yazar tarafından yazılmıştır. Yayınlarda %8,83 yıllık

büyüme oranıyla 38.124 referans kullanılmıştır (Tablo 1). Bu konuyla ilgili yayın sayısı her geçen yıl artmaktadır. 1993 yılında sadece 1 yayın olduğu, yayın sayısının 2004 yılında 10, 2020 yılında 73 ve 2024 yılında 107'ye yükseldiği görülmüştür (Şekil 1).

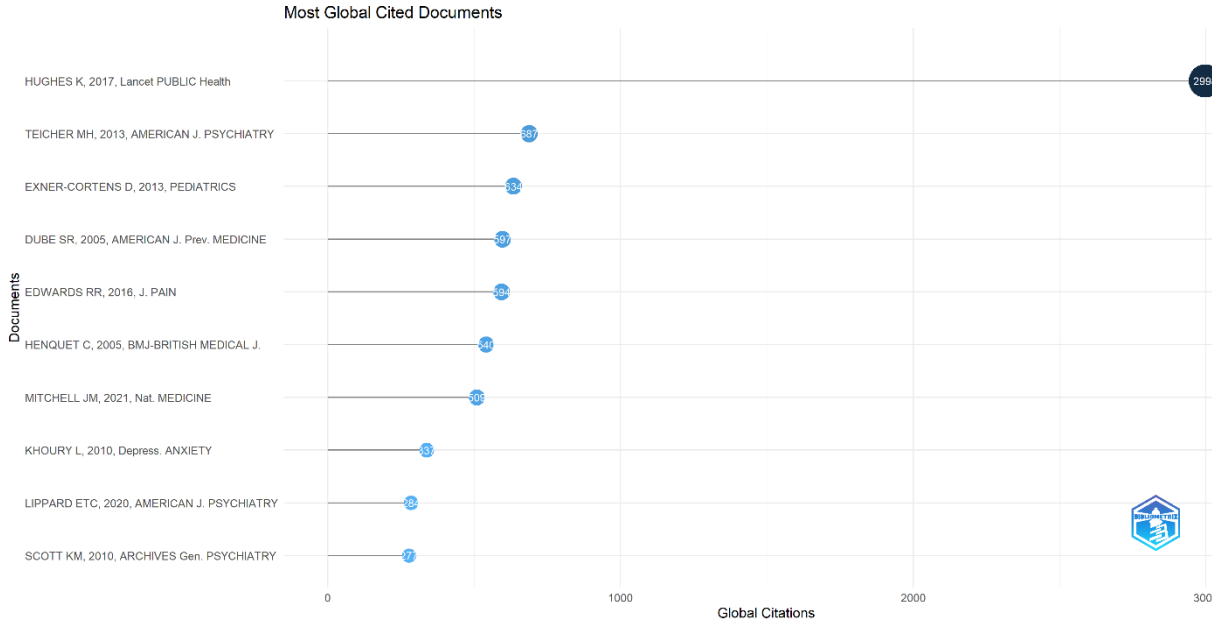
Tablo 1. Temel istatistikler

Tanım	Sonuçlar	
Veri Hakkında Temel Bilgi	Zaman Aralığı	1993:2025
	Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar, vb.)	355
	Belgeler	874
	Yıllık Büyüme Oranı %	8,83
	Belge Ortalama Yaşı	7,48
	Belge başına ortalama atıflar	33,45
	Referanslar	38124
Belge İçeriği	Ek Anahtar Sözcükler	2003
	Yazar Anahtar Sözcükleri	1823
Yazarlar	Yazarlar	4341
Yazarlar İşbirliği	Tek yazarlı belgeler	39
	Belge başına ortak yazarlar	6,03
	Uluslararası ortak yazarlık %	20,59

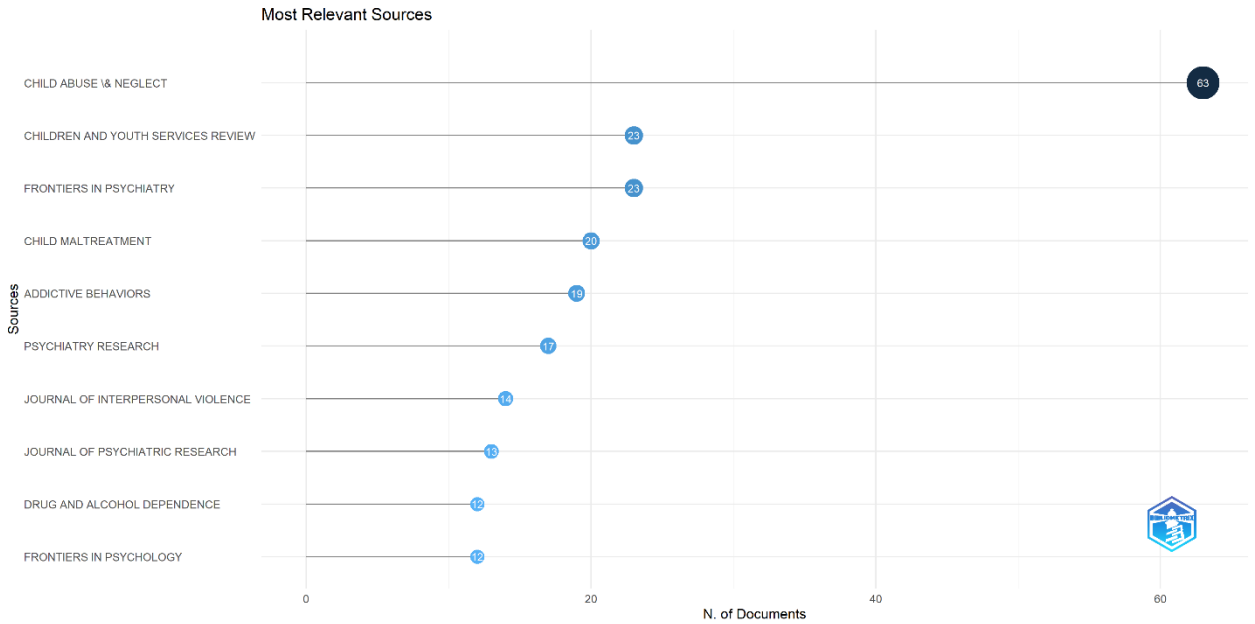
Şekil 1. Yıllara göre yayın sayısı

Konuyla ilgili en çok atıf alan makaleler Şekil 2'de sunulmuştur. En çok atıf alan makale (n=2998) "The effect of multiple adverse childhood experiences on health: A systematic review and meta-analysis" olmuştur (23). En sık atıf alan ikinci makale (n=687) "Childhood maltreatment and psychopathology: A case for ecophenotypic variants as clinically and neurobiologically distinct subtypes" olmuştur (24). En sık atıf alan üçüncü çalışma (n=634) "Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcomes" olmuştur (25).

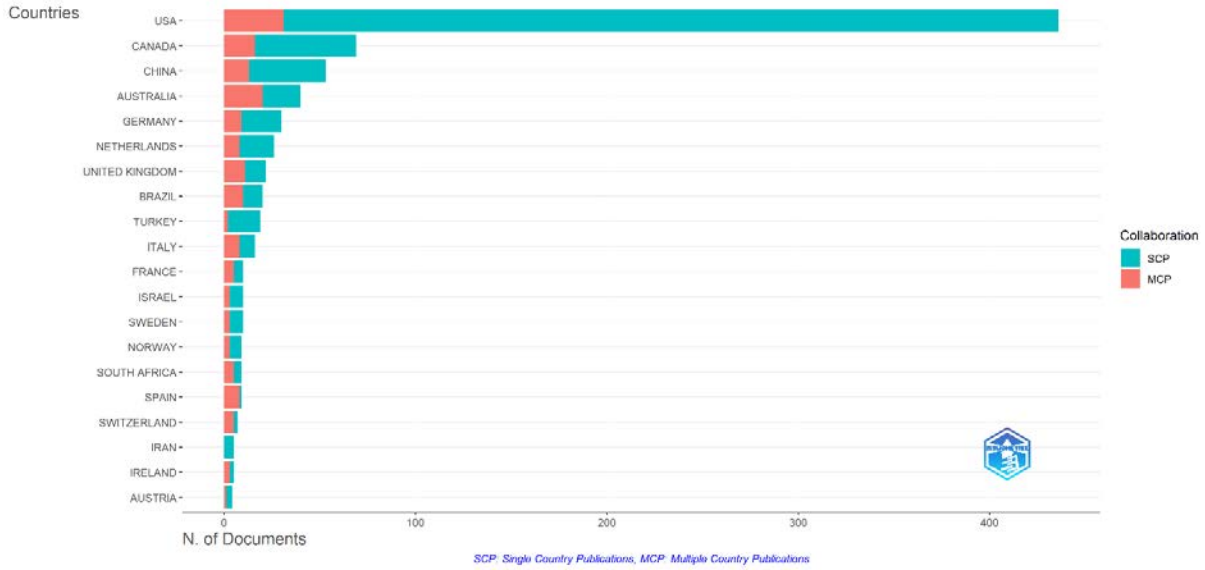
Şekil 2. En çok küresel atıf alan belgeler

Child Abuse & Neglect (n=63), çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık üzerine en fazla çalışmanın yer aldığı dergi olarak bulunmuştur. Bu konuda en çok yayının olduğu diğer dergiler sırasıyla Children and Youth Services Review (n=23), Frontiers in Psychiatry (n=23), Child Maltreatment (n=20) ve Addictive Behaviors (n=19) olmuştur (Şekil 3).

Şekil 3. En çok yayının yayınlandığı kaynaklar

Çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık üzerine yapılan çalışmalarda sorumlu yazarların hangi ülkelere geldiğine bakıldığında Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk sırada yer aldığı görülmüştür (Makale = 436, Tek Ülke Yayınları (SCP) = 405, Çok Ülke Yayınları (MCP) = 31). Bunu Kanada (Makale = 69, SCP = 53, MCP = 16), Çin (Makale = 53, SCP = 40, MCP = 13), Avustralya (Makale = 40, SCP = 20, MCP = 20), Almanya (Makale = 30, SCP = 21, MCP = 9), Hollanda (Makale = 26, SCP = 18, MCP = 8), Birleşik Krallık (Makale = 22, SCP = 11, MCP = 11), Brezilya (Makale = 20, SCP = 10, MCP = 10), Türkiye (Makale = 19, SCP = 17, MCP = 2) ve İtalya (Makale = 16, SCP = 8, MCP = 8) izlemiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Sorumlu yazarların ülkeleri

Bilimsel Haritalama ve Anahtar Kelime Analizi

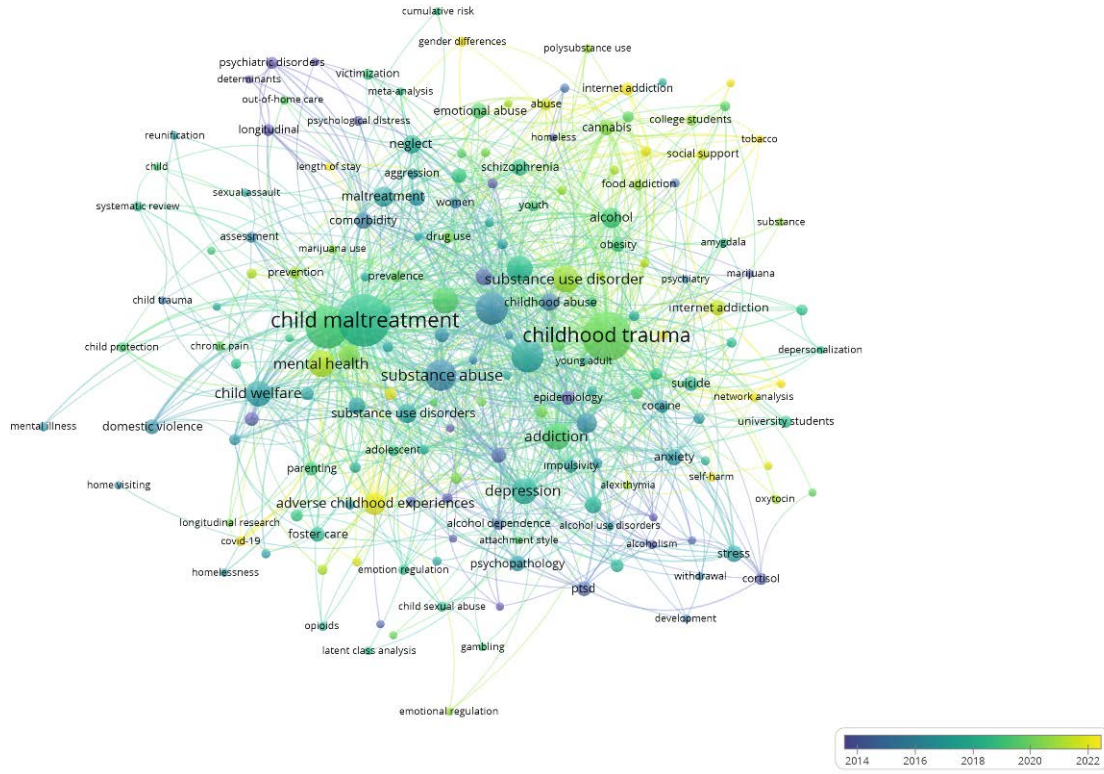
Çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık araştırmalarında yazarlar tarafından en sık kullanılan anahtar kelimeler istismar (n=230), risk (n=130), cinsel istismar (n=130), görülme sıklığı (n=121) ve kötü muamele (n=112) olmuştur (Şekil 5).

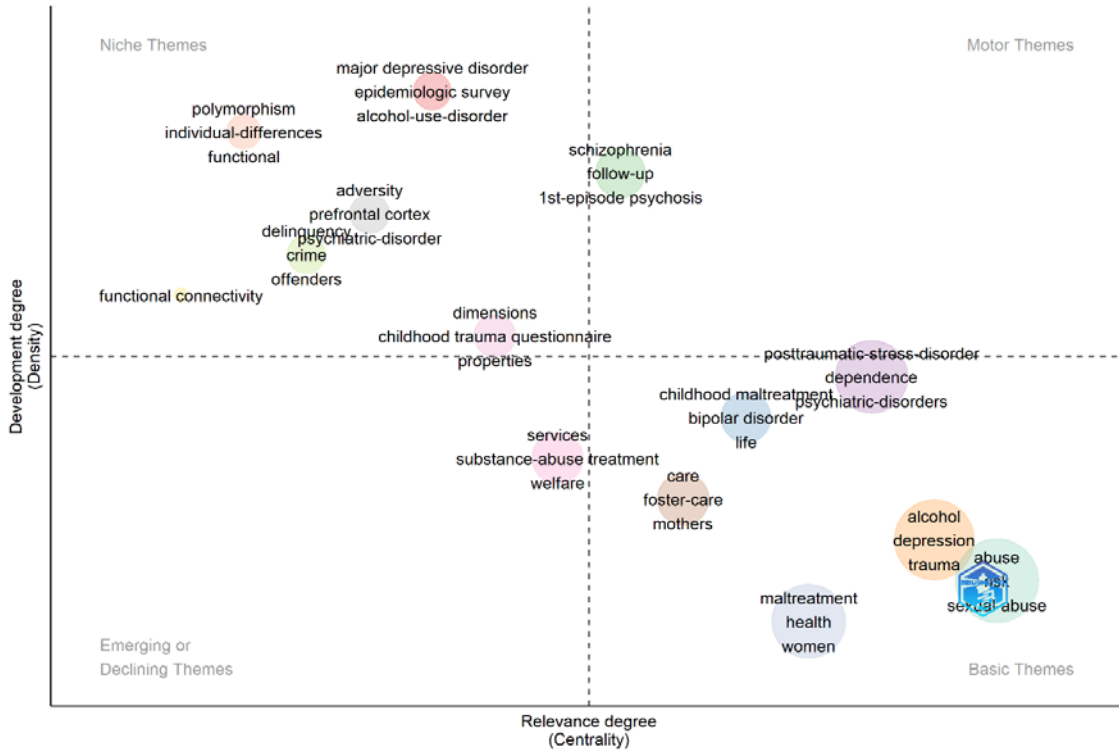
Şekil 5. Ağaç haritası

Çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık üzerine yürütülen araştırmalarda kullanılan anahtar kelime eşleşmesinin tarihsel atfı, VOSviewer kullanılarak grafikte gösterilmiştir (Şekil 6). Şekil 6'da görülen tarihsel süreç, anahtar kelime kullanımının 2014-2022 arasındaki popülerliğini göstermektedir. Anahtar kelime kullanımının sıklığının tarihsel sürecini incelerken, mor ve yeşil renkli kelimeler ilk yıllarda en sık kullanılan anahtar kelimelerdir ve sarı renkli kelimeler daha yakın zamanda kullanılan kelimelerdir. Bu çalışmada, 2014-2018 yılları arasında "psikiyatrik bozukluklar", "psikolojik stres", "boylamsal", "evsiz", "kadın", "çocukluk çağı travması", "çocukluk istismarı", "marihuana", "epidemioloji", "alkol bağımlılığı", "alkolizm", "TSSB", "kortizol"; 2018-2020 yılları "ihmal", "şizofreni", "duygusal istismar", "mağduriyet", "gençlik", "alkol", "obezite", "çocukluk kötü muamelesi", "madde kötüye kullanımı", "madde kullanımı bozukluğu", "aile içi şiddet", "depresyon", "anksiyete", "psikopatoloji", "kokain", "intihar"; 2020-2022 yılları arasında "çocukluk çağı travması", "cinsiyet farklılıkları", "internet bağımlılığı", "cep telefonu bağımlılığı", "zorbalık", "sosyal

destek”, “tütün”, “akıl sağlığı”, “opiod kullanım bozukluğu”, “olumsuz çocuk deneyimi”, “kendine zarar verme”, “covid 19” gibi kelimelerin kullanıldığı görülmüştür.

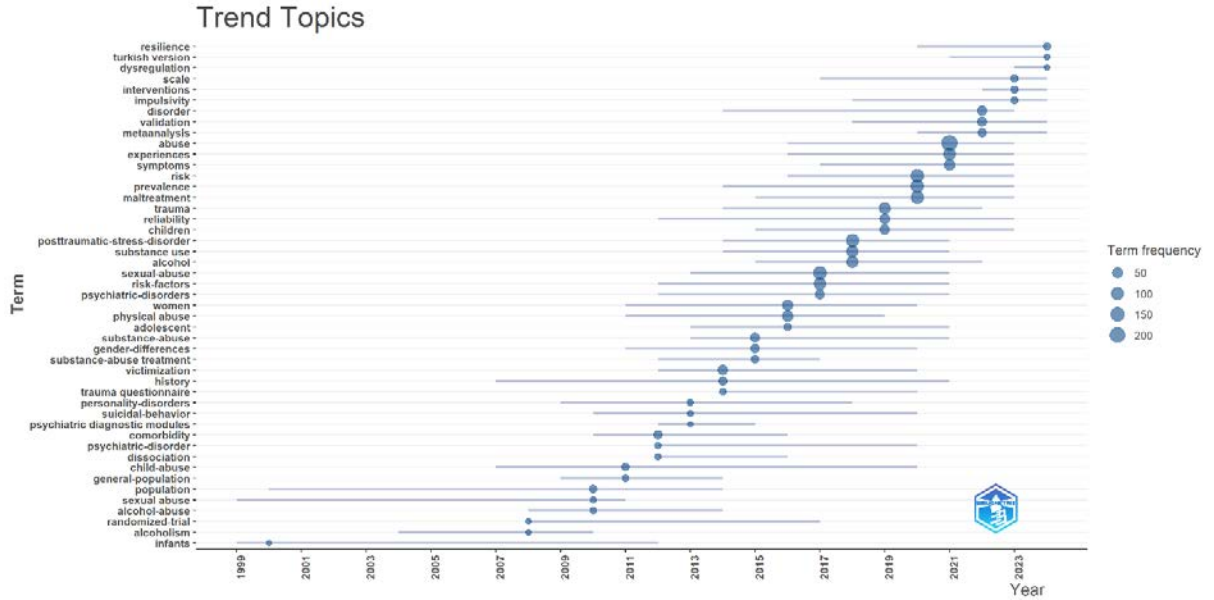
Şekil 6. Zaman içinde yazarlar tarafından tercih edilen anahtar kelimelerdeki değişim

Şekil 7. Tematik harita

Çalışmanın çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık konusundaki tematik haritası (Şekil 7) incelendiğinde, sağ üst kadranda yüksek merkezi kümeler ve güçlü yoğunluğa sahip motor temalarının “şizofreni”, “işlem”, “1. dönem psikoz” olduğu görülmektedir. Sağ alt kadranda temel temalar “bakım”, “koruyucu bakım”, “anneler”; “çocukluk dönemi kötü muamelesi”, “bipolar bozukluk”, “yaşam”; “TSSB”, “bağımlılık”, “psikiyatrik bozukluklar”; “alkol”, “depresyon”, “travma”; “kötü muamele”, “sağlık”, “kadın”; “istismar”, “risk” ve “cinsel istismar”dır. Sol üst kadranda düşük merkezi kümelerle sahip yoğun niş temaları ve diğer temalarla daha az ancak güçlü bağları olan “işlevsel bağlantı”; “polimorfizm”, “bireysel farklılıklar”, “işlevsel”; “majör depresif bozukluk”, “epidemiolojik araştırma”, “alkol kullanım bozukluğu”; “sıkıntı”, “prefrontal korteks”, “psikiyatrik bozukluklar”; “suçluluk”, “suç”, “hükümlüler”; “boyutlar”, “çocukluk çağı travma ölçeği”, “özellikler” olmuştur. Sol alt kadranda, ortaya çıkan veya azalan temalar “servis”, “madde-istismar tedavisi”, “refah” olmuştur.

Konuyla ilgili dünya genelinde yapılan çalışmalarda en sık karşılaşılan temalar incelendiğinde (Şekil 8), bazı terimlerin zaman içinde popülerlik kazandığı ve sıklıklarının arttığı, bazılarının ise azaldığı veya durağan kaldığı görülmektedir. “Risk” ve “istismar” gibi terimler 2016’dan 2023’e kadar; “madde kullanımı” ve “cinsel istismar” gibi terimler 2016’dan 2023’e kadar oldukça popüler olmuştur. “düzenleyememe”, “müdahaleler”, “dayanıklılık” gibi terimlerin popülerliğinin zamanla arttığı görülmüştür. Öte yandan, “disosiasyon”, “psikiyatrik bozukluk”, “psikiyatrik tanı modülleri” gibi terimler başlangıçta daha fazla popülerken bu terimlerin zamanla daha az kullanıldığı görülmüştür.

Şekil 8. En çok ilgi gören konular

Tartışma

Bu çalışmanın amacı, çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık üzerine yapılan araştırmaların 32 yıllık (1993-2025) küresel eğilimlerini ve son gelişmelerini incelemektir. Bu çalışmanın, bibliyometrik analiz yoluyla çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık üzerine yapılan araştırmaları inceleyerek klinikte çalışan uzmanlar için bir rehber görevi görmesi ve araştırmacılara araştırma tasarlamak için yararlı bilgiler sağlaması mümkündür.

Bu çalışmada, çocukluk çağı travması olan bireylerde bağımlılık üzerine yapılan araştırmaların büyüme hızının yüksek olduğu ve yayın sayılarının yıllar içinde hızla arttığı keşfedilmiştir. Son yıllarda çocukluk çağı travması ve bağımlılık arasındaki ilişkiye artan odaklanma, erken olumsuz deneyimlerin ruh sağlığı ve davranışlar üzerindeki derin ve kalıcı etkilerinin giderek daha fazla tanınmasına bağlanabilir. Araştırmacılar, çocukluk çağı travması ile madde kullanımı ve davranışsal bağımlılıklar dahil olmak üzere çeşitli bağımlılık türleri

arasındaki önemli korelasyonu vurgulamışlardır. Bu anlayış, bu bağlantıları aydınlatmayı ve etkili müdahaleler geliştirmeyi amaçlayan çalışmalarda bir artışa yol açmıştır.

Çocukluk çağı travması normal nörolojik gelişimi bozarak, genellikle bağımlılığın öncüsü olan TSSB, depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı problemleri risklerinin artmasına yol açar (26). Son çalışmalar, önemli korelasyonları ortaya çıkaran meta-analizlerle çocukluk çağı travması ile oyun ve internet bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklar arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir (27).

Bu çalışmada en çok atıf alan makale "The effect of multiple adverse childhood experiences on health: A systematic review and meta-analysis" olmuştur (23). Bu meta-analiz, birden fazla olumsuz çocukluk deneyimi yaşayan bireylerin, uyuşturucu kullanımı da dahil olmak üzere çok sayıda başka sağlık sorunu için daha yüksek risk altında olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, dört veya daha fazla olumsuz çocukluk deneyimi yaşayan bireylerin, yasadışı uyuşturucu kullanımı ve alkolizm gibi bağımlılıklara daha yatkın oldukları görülmüştür. Bu bulgular, olumsuz çocukluk deneyimlerinin erken etkisinin, yaşam boyunca bağımlılık gelişiminde derin etkiye sahip olduğunu göstermektedir. En sık atıf alan ikinci makale "Childhood maltreatment and psychopathology: A case for ecophenotypic variants as clinically and neurobiologically distinct subtypes" olmuştur (24). Bu çalışma, kötü muameleye maruz kalan çocukların depresyon, anksiyete, uyuşturucu kullanımı ve TSSB gibi bozuklukları daha erken yaşta, daha şiddetli semptomlar, daha fazla eşlik eden hastalık ve zayıf tedavi yanıtıyla deneyimlediğini göstermiştir. Bu bozukluğu yaşayan bireylerin beyin yapılarında farklılıklar (örneğin, hipokampus boyutunda azalma ve amigdalanının aşırı derecede aktif çalışması) görülmüş ve epigenetik değişiklikler (stres ve travma gibi çevresel faktörlerle tetiklenebilen, genetik dizi değişmeden, genlerin ne zaman ve ne kadar çalışacağını etkileyen biyolojik değişiklikler) ve genetik polimorfizmler (insanların genetik yapısında görülen küçük ama yaygın farklılıklar) risk faktörleri olarak görülmüştür. Bu sonuçlar, çocuklukta kötü muameleye maruz kalanların daha psikopatolojiye özgü bir ekofenotip geliştirdiğini göstermektedir. Ekofenotip kavramı, sosyo-kültürel dinamikler, kişisel deneyimler ve çocukluk çağı kötü muamelesi gibi travmatik olaylar da dahil olmak üzere bir dizi faktörü içerecek şekilde bozuklukların fiziksel düzeyin ötesinde ortaya çıkışını kapsar (28). Bu bakış açısı, genetik yatkınlık ile bireyin bozuklukların gelişimi ve seyri sırasındaki benzersiz deneyimler kümesi arasındaki etkileşimin derinlemesine anlaşılmasını kolaylaştırır. Çocukluk çağı kötü muamelesi gibi travmatik olayların ruhsal hastalıkların üzerindeki etkisine dikkat çekilmiştir (29). En sık atıf alan üçüncü çalışma "Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcomes" olmuştur (25). Bu çalışma, ergenlik dönemindeki flört şiddetinin genç yetişkinlikteki olumsuz sağlık sonuçlarıyla boylamsal ilişkisini incelemiştir. Şiddet mağduru olan kız ergenler, şiddetten 5 yıl sonra daha fazla depresif semptomlar, intihar düşüncesi, yoğun alkol kullanımı, sigara kullanımı ve eşlerinden şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Erkek mağdurlar ise daha fazla antisosyal davranış, intihar düşüncesi, esrar kullanımı ve eşlerinden yetişkin yakın partner şiddeti gördüklerini belirtmişlerdir.. Bu çalışmada ergenlik dönemindeki flört şiddetinin genç yetişkinlikte olumsuz sonuçları öngördüğünü göstermiş, hem erkek hem de kadın mağdurlar için ikincil önleme müdahalelerinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Bu çalışmada çocukluk çağı travmasının bağımlılık ile ilişkisi konusunda yayınlanan araştırmaların en çok Child Abuse & Neglect dergisinde yayınlanması, derginin travma ve istismar konusuna odaklanan lider dergilerden biri olduğunu göstermektedir. Diğer dergiler olan Children and Youth Services Review, Frontiers in Psychiatry, Child Maltreatment ve Addictive Behaviors ise, bağımlılıkla ilgili psikolojik, sosyal ve davranışsal yönleri inceleyen multidisipliner çalışmalar için önemli platformlar sunmaktadır. Bu durum, travma ve bağımlılık arasındaki ilişkiyi daha geniş bir perspektiften ele alındığının bir göstergesidir. Bu çalışmada ele alınan çocukluk çağı travmasının bağımlılıkla ilişkisi konusunun en çok Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Çin'de çalışılmıştır. Bu konunun bu ülkelerde kapsamlı bir şekilde incelenmesinin birkaç nedeni olabilir. Bu ülkeler, heterojen demografik yapılarla dolu olduklarından, derinlemesine inceleme için temsili örnekler sunarlar.

Çocukluk çağı travması ve bağımlılık arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda en popüler anahtar sözcüklerin (istismar, risk, cinsel istismar, yaygınlık ve kötü muamele) kullanılması, bu alandaki araştırmaların odak noktalarının bir göstergesidir. Kötü muamele, fiziksel veya cinsel istismar, duygusal veya fiziksel ihmale maruz

kalinması ve sayısız uzun vadeli sonuçla ilişkili olan bir kavramdır (30). İstismar ve kötü muamele, çocukluk çağı travmasının temel bileşenleridir. Bu konuda yürütülen çalışmaların çoğunluğu fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın bağımlılık riskini artırdığını göstermektedir (31-33). Örneğin cinsel istismar, bağımlılık ve riskli davranışlarla güçlü bir şekilde ilişkilendirilmiştir (34). Son yıllarda yapılan sistematik bir derleme çalışmasında, çocuklukta fiziksel veya cinsel istismarın ergenlik döneminde başlayan esrar kullanımına ilişkin riski artırabileceği belirtilmiştir (35). Hem erkekler hem de kadınlar arasında çocukluk çağı cinsel istismarı, anoreksiya nervoza, bulimia nervoza ve tıknircasına yeme bozukluğu ile ilişkili bulunmuştur (36). Çocuk istismarı öyküsü olanlar arasında, madde bağımlılığı yaşama olasılığı erkeklerde ve kadınlarda önemli ölçüde daha yüksektir. Özellikle, yasadışı uyuşturucu kullanma olasılığı, öyküsü olmayanlara kıyasla iki ila dört kat daha yüksektir (30). Risk kelimesi, travmanın bağımlılık riskini nasıl artırdığını vurgulamak için kullanılır (37, 38). Yaygınlık, çocukluk çağı travması ve bağımlılığının yaygınlığını vurgulamada dikkate alınır (34). Bu anahtar sözcüklerin sık kullanılması, çocukluk çağı travması ve bağımlılık arasındaki karmaşık etkileşimi tanımlamaya çalışan araştırmaların önemini vurgular. Ek olarak, bu tür araştırmalar travmatik geçmişi olan bireylerde bağımlılık olasılığını azaltmada ve başarılı müdahale teknikleri tasarlamada çok önemlidir (32,37,39).

Bu çalışmada, çocukluk çağı travması ile bağımlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların yıllar içinde evrimleşerek toplumsal ve dijital dinamiklere göre başka odak alanlarına dönüştüğü söylenebilir. 2014-2018 yılları arasında yürütülen araştırmalar çocukluk çağı travması, psikiyatrik bozukluklar ve psikolojik stres gibi temel konuları kapsamış, alkol bağımlılığı, esrar ve TSSB gibi psikolojik etkilere odaklanmıştır. 2018-2020 yıllarında ihmal, duygusal istismar ve aile içi şiddet gibi daha geniş perspektifli konulara öncelik verilmiş ve psikopatolojik bozukluklar ile bağımlılık arasındaki ilişki kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. 2020-2022 yılları arasında yeni dijital bağımlılık biçimlerinin yükselişi, pandemi etkisi ve sosyal destek gibi değişkenlerin çalışmalara dahil edilmesi, çocukluk çağı travmasının davranışsal bağımlılıklar üzerindeki rolünü daha güncel bir perspektiften araştırmak için yeni bir eğilim oluşturmuştur. Bu durum, travma ile bağımlılık ilişkisini psikolojik ve dijital alandaki gelişmeler doğrultusunda yeniden şekillendirmiştir. Çocukluk çağı travması ve bağımlılık arasındaki etkileşimde "düzenleyememe", "müdahaleler" ve "dayanıklılık" gibi terimlerin artan kullanımı, araştırmaların ilgisinin riskten koruyucu faktörlere ve müdahale stratejilerine doğru kaymasını yansıtmaktadır. Bu kayma, çocukluk çağı travmasının etkilerini azaltma ve bağımlılık riskini ortadan kaldırma amacı taşıyan yeni yöntemleri deneme çabası olarak değerlendirilmiştir. Çocukluk çağı travması ve bağımlılık arasındaki ilişkide düzenleyememe, müdahale ve dayanıklılık önemli roller oynar. Düzenleyememe, bağımlılık ve çocukluk çağı travması arasındaki etkileşimde önemli bir değişkendir. Düzenleyememe, aşırı veya başka bir şekilde kötü yönetilen herhangi bir mekanizma veya tepkidir. Örneğin, duygusal düzensizlik bir duruma karşı aşırı veya uygunsuz bir duygusal tepkidir (örn. öfke patlamaları, kasıtlı kendine zarar verme); bipolar bozukluklar, borderline kişilik bozukluğu, otizm spektrum bozukluğu, psikolojik travma veya beyin hasarı ile ilişkili olabilir (40). Bu konuda yapılan bir çalışmada duygu düzenleyememenin çocukluk travması ve yeme bağımlılığı arasındaki ilişkide, özellikle erkeklerde, önemli bir aracı olabileceğini göstermiştir (41). Bu durum, travma yaşayan bireylerin yetersiz başa çıkma stratejilerine sahip olmasına ve bağımlılık gibi uyumsuz davranışlar benimsemesine neden olabilir. Müdahalelerin bağımlılıkta olumlu bir şekilde etkili olduğu belirtilmiştir (42). Dayanıklılık, çocukluk çağı travması ve bağımlılık arasındaki etkileşim için koruyucu bir faktördür. Yüksek dayanıklılığa sahip bireyler, çocukluk çağı travmalarına rağmen daha az sıkıntı ve bedensel şikayetler göstermektedir (43). Ayrıca, dayanıklılığın internet oyun bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılık riskini azaltabileceği görülmüştür (44). Öz yeterlik gibi olumlu sonuçlar, genetik risk ve çevresel stres faktörler üzerinde telafi edici bir etkiye sahiptir (45).

Bu çalışmanın, çocukluk çağı travması ile bağımlılık ilişkisini ele alan ilk bibliyometrik analizlerden biri olması, literatürdeki mevcut boşluğu doldurması açısından önemlidir. Bununla birlikte, çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle verilerin yalnızca WoS veri tabanından elde edilmiş olması, kapsamı sınırlamaktadır. Bu durum, Scopus, PubMed, Google Scholar gibi diğer önemli veri tabanlarında yer alan bazı çalışmaların dışarıda kalmasına neden olabilir. Ayrıca sadece belirli niteliklere sahip makalelerin analiz edilmesi, literatürdeki çeşitliliğin tam olarak yansıtılmamasına yol açabilir. Gelecek çalışmalarda daha geniş veri

tabanı taramaları ve farklı bibliyometrik yaklaşımların kullanılması, daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.

Bu çalışma, çocukluk çağı travmasının bağımlılıktaki rolü konusunda 1993 ile 2025 yılları arasında yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi ile bu konuda yapılan araştırmaların yıllar içinde kayda değer bir artış gösterdiğini ve bu konuya ilginin giderek arttığını ortaya koymuştur. Bu konuda yapılan araştırmaların yıllar içinde sadece nicelik değil, aynı zamanda nitelik olarak da çeşitlendiği ve dijital bağımlılıklar, psikopatolojik süreçler ve toplumsal faktörler gibi konuların ele alındığı görülmüştür.

Bu çalışmada elde edilen bulgular incelendiğinde, çocukluk döneminde kötü muamele ve istismarın ruh sağlığı ve bağımlılık üzerinde uzun vadeli etkileri olduğu hipotezini güçlü bir şekilde desteklemektedir. "İstismar", "risk", "cinsel istismar" ve "kötü muamele" gibi sıkça kullanılan anahtar kelimeler, bu konuda ele alınan temel araştırma sorularını yansıtmaktadır. Zamanla, "dayanıklılık" ve "müdahale" gibi kavramlara artan vurgu, koruyucu ve önleyici faktörlere ilişkin artan bir farkındalığı göstermektedir. Bu değişim, çocukluk çağı travması kaynaklı bağımlılık gelişiminin önlenmesi için bireysel ve toplumsal müdahale ihtiyacının daha iyi kavrandığını göstermektedir. Bu bağlamda çocukluk çağı travmasının bağımlılıklarda önemli bir rol oynadığı bulundurulduğunda, bu konuda çalışan uzmanların müdahale yöntemlerini travma bilgili bir bakış açısıyla ele almaları daha faydalı olacaktır. Bağımlılık problem olan bireylerin çocukluk çağı travmatik deneyimlerinin taranması ve varlığı tespit edilince terapi için güvenli, destekleyici bir ortamoluşturmak yararlı olacaktır. Bağımlılığın tedavisinde yalnızca semptomlar ele alınmamalı, aynı zamanda çocukluk çağı travması gibi nedenlerin ele alınması, dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal destek gibi koruyucu faktörleri teşvik eden; koruyucu faktörleri teşvik eden bütünsel terapötik yaklaşımların benimsenmesi kalıcı çözümleri de beraberinde getirebilir. Ayrıca, erken müdahale programları, toplum temelli önleme girişimleri ve dezavantajlı gruplar için önleme yaklaşımlarının geliştirilmesi de gereklidir.

Bu çalışmada, çocukluk çağı travmasının bağımlılıktaki rolü hakkında gelişmiş ülkelerde yürütülen araştırmaların önemi, veri erişiminin kolaylığı ve araştırmaların desteklenmesi bağlamında anlaşılabilir. Gelişmekte olan ülkelerdeki araştırmaların artışı ise bu konunun küresel farkındalığının arttığını ve daha fazla ülkede ele alındığını göstermektedir.

Kaynaklar

1. Goodman A. Sexual addiction: designation and treatment. *J Sex Marital Ther* 1992; 18(4): 303–314.
2. Hwang JY, Jung HY, Kim DJ, et al. Shared psychological characteristics that are linked to aggression between patients with internet addiction and those with alcohol dependence. *Ann Gen Psychiatry* 2014; 13:6.
3. Kranzler HR, Li TK. What is addiction? *Alcohol Res Health* 2008; 31(2): 93–95.
4. Godier LR, Park RJ. Does compulsive behavior in anorexia nervosa resemble an addiction? A qualitative investigation. *Front Psychol* 2015; 6: 1608.
5. Kouros AS, Harrington CR, Adinoff B. Tanning as a behavioral addiction. *Am J Drug Alcohol Abuse* 2010; 36(5): 284–290.
6. Nolan BV, Feldman SR. Ultraviolet tanning addiction. *Dermatol Clin* 2009; 27(2): 109–112.
7. Lewczuk K, Wizła M, Glica A, et al. Withdrawal and tolerance as related to compulsive sexual behavior disorder and problematic pornography use – preregistered study based on a nationally representative sample in Poland. *J Behav Addict* 2022; 11(4): 979–993.
8. Starcevic V, Aboujaoude E. Internet gaming disorder, obsessive-compulsive disorder, and addiction. *Curr Addict Rep* 2017; 4: 317–322.
9. Butt A. Addiction: a complex syndrome. *Journal of Fatima Jinnah Medical University* 2024; 17(2): 37.
10. Liu JF, Li JX. Drug addiction: a curable mental disorder? *Acta Pharmacol Sin* 2018; 39(12): 1823–1829.
11. Filip M, Zaniewska M, Frankowska M, et al. . The importance of the adenosine A2A receptor-dopamine D2 receptor interaction in drug addiction. *Curr Med Chem* 2012; 19(3): 317–355.
12. Cai H, Zhao YJ, He F, et al. . Internet addiction and residual depressive symptoms among clinically stable adolescents with major psychiatric disorders during the COVID-19 pandemic: a network analysis perspective. *Transl Psychiatry* 2023; 13(1): 186.
13. Marazziti D, Dell'Osso L, Baroni S, et al. Behavioral addictions: a novel challenge for psychopharmacology. *CNS Spectr* 2014; 19(6): 486–495.

14. Freimuth M, Stannard J, Richardson A, et al.. Expanding the scope of dual diagnosis and co-addictions: behavioral addictions. *J Groups Addict Recover* 2008; 3(3–4): 137–160.
15. Lesch OM, Walter H, Wetschka C, et al. Aetiology of addiction. *Alcohol and Tobacco: Medical and Sociological Aspects of Use, Abuse and Addiction* 2011: 15–35.
16. Watters ER, Aloe AM, Wojciak AS. Examining the associations between childhood trauma, resilience, and depression: a multivariate meta-analysis. *Trauma Violence Abuse* 2023; 24(1): 231–244.
17. Janiri D, Moccia L, Dattoli L, et al. Emotional dysregulation mediates the impact of childhood trauma on psychological distress: first Italian data during the early phase of COVID-19 outbreak. *Aust N Z J Psychiatry* 2021; 55(11): 1071–1078.
18. Gu W, Zhao Q, Yuan C, et al. Impact of adverse childhood experiences on the symptom severity of different mental disorders: a cross-diagnostic study. *Gen Psychiatry* 2022; 35(2): e100741.
19. Lu L, Jian S, Dong M, et al. Childhood trauma and suicidal ideation among Chinese university students: the mediating effect of internet addiction and school bullying victimisation. *Epidemiol Psychiatr Sci* 2020; 29: e152.
20. Wang Y, Wang X, Zhang H, Zhu B. Global research dynamics in urea cycle disorders: a bibliometric study highlighting key players and future directions. *Orphanet J Rare Dis* 2025; 20(1): 101.
21. Bukar UA, Sayeed MS, Razak SFA, et al. A method for analyzing text using VOSviewer. *MethodsX* 2023; 11: 102339.
22. Moral-Muñoz JA, Herrera-Viedma E, Santisteban-Espejo A, Cobo MJ. Software tools for conducting bibliometric analysis in science: an up-to-date review. *Prof Inform* 2020; 29(1): 1–20.
23. Hughes K, Bellis MA, Hardcastle KA, et al. The effect of multiple adverse childhood experiences on health: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Public Health* 2017; 2(8): e356–e366.
24. Teicher MH, Samson JA. Childhood maltreatment and psychopathology: a case for ecophenotypic variants as clinically and neurobiologically distinct subtypes. *Am J Psychiatry* 2013; 170(10): 1114–1133.
25. Exner-Cortens D, Eckenrode J, Rothman E. Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcomes. *Pediatrics* 2013; 131(1): 71–78.
26. Burke SA. Exploring the long-term impact of childhood trauma: unseen consequences and paths to healing. *Int J Psychiatry Res* 2024; 7(4): 1–10.
27. Tang H, Li Y, Dong W, Guo X, et al. The relationship between childhood trauma and internet addiction in adolescents: a meta-analysis. *J Behav Addict* 2024. 13(1): 36–50.
28. Belsky J, Pluess M. Beyond risk, resilience, and dysregulation: phenotypic plasticity and human development. *Dev Psychopathol* 2013; 25(4 Pt 2): 1243–1261.
29. Rossi E, Cassioli E, Dani C, et al. The maltreated eco-phenotype of eating disorders: a new diagnostic specifier? A systematic review of the evidence and comprehensive description. *Neurosci Biobehav Rev* 2024; 160: 105619.
30. Guastaferrero K, Linden-Carmichael AN, Chiang SC. Association between child maltreatment and substance use disorder across emerging adulthood. *Child Maltreat* 2024; 29(2): 340–349.
31. Afifi TO, Sareen J, Henriksen CA, Asmundson GJG. Childhood maltreatment and substance use disorders among men and women in a nationally representative sample. *Can J Psychiatry* 2012; 57(11): 677–686.
32. Cummings M, Scribano PV, Berkowitz SJ. Treatment of childhood sexual abuse: an updated review. *Curr Psychiatry Rep* 2012; 14(6): 599–607.
33. Felsher JR, Derevensky JL, Gupta R. Young adults with gambling problems: the impact of childhood maltreatment. *Int J Ment Health Addict* 2009; 8(4): 545–556.
34. Pan Y, Wu J, Zhang S, et al. Prevalence of childhood sexual abuse among women using the Childhood Trauma Questionnaire: a worldwide meta-analysis. *Trauma Violence Abuse* 2020; 22(5): 1181–1191.
35. De la Peña-Arteaga V, Nogueira SO, Lynskey M, Hines LA. The relationship between childhood physical and sexual abuse and adolescent cannabis use: a systematic review. *Front Psychiatry* 2021; 12: 631245.
36. Afifi TO, Sareen J, Fortier J, et al.. Child maltreatment and eating disorders among men and women in adulthood: results from a nationally representative United States sample. *Int J Eat Disord* 2017; 50(11): 1281–1296.
37. Fernandes GS, Spiers A, Vaidya N, et al. Adverse childhood experiences and substance misuse in young people in India: results from the multisite cVEDA cohort. *BMC Public Health* 2021; 21: 1920.
38. Roos LE, Martin CG, Sareen J, et al. Linking typologies of childhood adversity to adult incarceration: findings from a nationally representative sample. *Am J Orthopsychiatry* 2016; 86(5): 584–593.
39. Hogg B, Gardoki-Souto I, Valiente-Gómez A, et al. Psychological trauma as a transdiagnostic risk factor for mental disorder: an umbrella meta-analysis. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci* 2023; 273(2): 397–410.
40. VandenBos GR. *APA Dictionary of Psychology*. 2nd ed. Washington (DC): APA, 2015.
41. Hoover LV, Yu HP, Duval ER, Gearhardt AN. Childhood trauma and food addiction: the role of emotion regulation difficulties and gender differences. *Appetite* 2022; 177: 106137.

42. Hampton-Anderson JN, Carter S, Henry TL, et al. Adverse childhood experiences in African Americans: framework, practice, and policy. *Am Psychol* 2021; 76(2): 314–325.
43. Beutel ME, Klein EM, Reiner I, et al. Childhood adversities and distress – the role of resilience in a representative sample. *Plos One* 2017; 12(3): e0173826.
44. Ma J, Yang B, Wang S, et al. Adverse childhood experiences predict internet gaming disorder in university students: the mediating role of resilience. *Curr Opin Psychiatry* 2024; 37(1): 29–37.
45. Schiele MA, Ziegler C, Holitschke K, et al. Influence of 5-HTT variation, childhood trauma and self-efficacy on anxiety traits: a gene-environment-coping interaction study. *J Neural Transm* 2016; 123(8): 895–904.

Yazar Katkıları: Tüm yazarlar ICMJE'in bir yazarda bulunmasını önerdiği tüm ölçütleri karşılamışlardır

Etik Onay: Bu çalışma için ilgili Etik Kurul onayına gerek yoktur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Author Contributions: All authors met criteria recommended by ICMJE for being an author

Ethical Approval: Ethical approval was not required for this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have declared that there is no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support